

Høring av forslag om vern av Lysakerdalen i Oslo og Akershus, september 2025

Innholdsfortegnelse

1. Høring.....	3
2. Hjemmelsgrunnlag.....	4
3. Saksbehandling	4
3.1. Bakgrunn og saksgang for verneforslaget	5
4. Forvaltning.....	6
5. Konsekvenser av vern.....	6
6. Kort om verneforskriften	6
7. Endringer etter oppstart av verneplanen.....	7
8. Verneforslaget	7
8.1. Avgrensning	9
8.2. Friluftsliv og arrangementer	11
8.3. Kulturminner.....	14
8.4. Infrastruktur og anlegg	14
8.4.1. Vann- og avløpsinfrastruktur (VA).....	14
8.4.2. Energi- og kraftanlegg	15
8.4.3. Demninger/dammer/damanlegg	16
8.5. Andre forhold.....	16
8.5.1. Trær som utgjør sikkerhetsrisiko	16
8.5.2. Mineralressurser	16
8.5.3. Beiting.....	16
8.5.4. Naturmangfoldloven § 48	16
9. Oppsummering av innspill og Statsforvalterens vurdering.....	17
10. Vedlegg	24

1. Høring

Statsforvalteren i Buskerud, Østfold, Oslo og Akershus sender på høring forslag om vern av nytt naturreservat i Oslo og Bærum kommuner. Vi foreslår Lysakerdalen naturreservat som navn.

Verneforslaget ligger både i Oslo kommune og i Bærum kommune i Akershus. Nytt areal som foreslås vernet er 598 dekar. Arealet er eid av fire ulike grunneiere, hvorav to kommunale og to private. Området er tilbudt for vern av grunneierne selv, gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Ved frivillig vern forutsettes det at grunneierne og staten blir enige og inngår avtale om erstatning, avgrensing og vernebestemmelser før vernevedtak. Dette innebærer at det kan bli endringer både i vernegrense og vernebestemmelser som et resultat av disse forhandlingene og høringen.

I det følgende er verneforslaget beskrevet med informasjon om området, verneverdier og andre interesser. Høringsforslaget omfatter også konkret forslag til verneforskrift og kart med forslag til vernegrense. Et digitalt kart med foreslått vernegrense finnes her:

<https://fylkesmannen.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=fb5b25ee04404983a0977cb92da45d99>

Dette høringsforslaget er utarbeidet på bakgrunn av de naturfaglige registreringene, rapporter om andre interesser, Oslo og Bærums arbeid med forvaltningsplan for Lysakervassdraget, data fra ulike kartdatabaser, innspill ved melding om oppstart og drøftinger i åpent møte samt med interessegrupper.

Alle som måtte ønske det, kan komme med en uttalelse til verneforslagene. Statsforvalteren ber spesielt om synspunkter på:

- Områdenavn
- Eventuelle konflikter med andre interesser. Vi ber om at konflikter beskrives konkret, og hvilke endringer som vil være nødvendig for å løse konflikten
- Avgrensning, f.eks. hvilken del av området det er knyttet særlig konflikt til
- Forskrifter, f.eks. hvilke justeringer i forskriften som vil være nødvendig for å løse konflikten
- Eventuelle feil i høringsforslaget

Med bakgrunn i innkomne merknader og opplysninger, samt drøftinger med grunneierne, vurderer Statsforvalteren behovet for å justere verneforslaget. Det tas deretter sikte på å oversende Statsforvalterens endelige verneforslag til Miljødirektoratet på nyåret 2026.

Frist for å komme med høringsuttalelser til verneforslaget er 4. januar 2026.

Merknader sendes pr e-post til sfospost@statsforvalteren.no eller som brevpost til: Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, Postboks 325, 1502 Moss.

2. Hjemmelsgrunnlag

Vern av spesielle områder eller forekomster skjer i medhold av lov av 16. juni 2009 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) jf. §§ 33-51. I naturmangfoldloven er det hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier. Vernekategorien naturreservat er den strengeste verneformen, og denne blir normalt brukt for vern av skog.

Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i Statsråd etter naturmangfoldloven § 37, som lyder slik:

Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,*
- b) representerer en bestemt type natur,*
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,*
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller*
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi*

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

3. Saksbehandling

I saker med frivillig vern av skog får normalt Statsforvalteren tilbud om vern fra grunneier(e) via deres skogeierorganisasjon. Det blir deretter gjort naturfaglige registreringer i de aktuelle områdene, med mindre det fra tidligere av foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturverdiene. Hvis allerede foreliggende kunnskap og/eller nye naturfaglige registreringer viser at området kvalifiserer for vern, fremskaffes skogdata som grunnlag for erstatningsberegninger. Deretter forhandler grunneiere og staten om erstatning, vernegrense og vernebestemmelser.

I utgangspunktet skal det inngås avtale mellom skogeier og staten før det blir meldt oppstart av verneplanarbeid. For å sikre tilstrekkelig fremdrift i skogvernarbeidet, har det imidlertid den senere tid blitt meldt oppstart og sendt ut høringsforslag før slike avtaler er inngått. En forutsetning for dette er at grunneierne har gitt aksept for en slik fremgangsmåte.

Den formelle saksbehandlingen skal følge naturmangfoldlovens §§ 41 til 43 og rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet). Dette kan oppsummeres på følgende måte:

- **Oppstartsmelding:** Statsforvalteren varsler oppstart av verneplanarbeid ved brev til grunneiere og aktuelle etater og organisasjoner, samt kunngjøring i aviser.
- **Offentlig høring:** Et konkret verneforslag sendes på høring ved brev til grunneiere og andre høringsinstanser. Høringsforslaget skal beskrive verneverdier og andre verdier, samt de konsekvensene forslaget antas å få. Det skal følge med forslag til vernekart og verneforskrift, og frist for å komme med merknader skal være minst to måneder.
- **Tilråkning til Miljødirektoratet:** Etter høringen skal Statsforvalteren vurdere innkomne merknader og eventuelt gjøre endringer i forslaget. Eventuelle større endringer må drøftes med grunneierne. Deretter sender Statsforvalteren sin tilråkning til Miljødirektoratet.
- **Tilråkning til Klima- og miljødepartementet (KLD):** Miljødirektoratet vurderer forslaget og sender sin tilråkning til KLD.
- **Forslag om vern:** KLD forbereder saken og legger forslag om vern frem for Kongen i Statsråd.
- **Vedtak om vern** gjøres av Kongen i Statsråd som kongelig resolusjon. Etter vedtaket vil erstatningen bli utbetalt i tråd med avtalen med grunneier.
- **Kunngjøring om vern:** Statsforvalteren sender brev til grunneiere og andre høringsinstanser, samt kunngjør vedtaket i aktuelle aviser. De nye verneområdene blir skiltet og merket.
- **Grensemerking** blir vanligvis gjort av jordskifteretten, som etter begjæring fra Statsforvalteren opptar sak om grensegang for det enkelte område.

3.1. Bakgrunn og saksgang for verneforslaget

Statsforvalteren mottok tilbud om frivillig vern av området fra Oslo kommune i mars 2022 og fra Bærum kommune i september 2022. Området er kartlagt i flere omganger og en rekke artsfunn er registrert over flere år. I 2023 ble den samlede kunnskapen om naturverdiene i området sammenstilt i én rapport¹. Det ble meldt oppstart av verneplan for området 1. mars 2024 og avholdt et åpent møte på Bekkestua bibliotek 21. mars 2024.

Parallelt med denne verneprosessen, har Bærum og Oslo kommuner arbeidet med å lage en forvaltningsplan. Dette arbeidet er en oppfølging av kommunedelplanen for Lysakervassdraget som kommunene vedtok i henholdsvis 2014 og 2017. Kommunene og Statsforvalteren har koordinert disse to parallelle prosessene for å sikre et best mulig resultat for både naturverdiene, friluftsliv og kulturminner.

¹ Olberg, S. et al. 2023. En sammenstilling av naturverdiene langs Lysakerelva. Biofokus rapport 2023-036.

4. Forvaltning

Ved vernevedtaket eller like etterpå blir det fastsatt hvem som skal ha forvaltningsmyndighet i verneområdene. Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for de fleste verneområder, men myndigheten er i noen tilfeller delegert til kommunen.

5. Konsekvenser av vern

Ved opprettelse av verneområder beholder grunneier eiendomsretten, men det legges restriksjoner på hvilke aktiviteter og tiltak som kan gjennomføres i verneområdet. Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven. I naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene. Verneforskriftene innebærer et generelt forbud mot hogst, bygge- og anleggsvirksomhet og motorferdsel. Det er variasjoner i restriksjonsnivået i ulike naturreservater. Variasjonene avhenger av det enkelte områdets vernekvaliteter, brukerinteresser, eksisterende tilrettelegging, anlegg og innretninger. Dette konkrete verneforslaget omtales nærmere i de neste kapitlene.

6. Kort om verneforskriften

Verneforskriften bygger på en standard forskriftsmal. Den er utarbeidet av Miljødirektoratet og skal sikre at skogreservatene i hovedsak har samme restriksjonsnivå. Naturreservater er den strengeste verneformen vi har i Norge. Det er likevel mulighet for enkelte, begrensede tilpasninger til lokale forhold. Verneplanprosessen legger vekt på å imøtekomme ulike interesser gjennom avgrensing og forskriftsutforming, samtidig som de overordnede vernehensynene ivaretas på en god måte. Forskriften inneholder spesifiserte unntak fra vernebestemmelsene og nærmere definerte tiltak og inngrep som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til. En avveining av de ulike eier- og brukerinteressene mot verneinteressene ligger til grunn for disse bestemmelsene. Dette er nærmere omtalt i kap. 8 og 9.

En del bestemmelser i forskriftsmalen er imidlertid resultat av en felles enighet på tvers av flere departementer. Disse standardbestemmelsene skal være inkludert i alle verneforskrifter. Statsforvalteren forholder seg til dette, men gjør oppmerksom på at noen av standardbestemmelsene anses som svært lite aktuelle for dette verneforslaget og derfor vurderes å ikke medføre noen faktisk endring fra dagens tilstand innenfor det foreslåtte verneområdet: bestemmelse om beite (§ 4 e), felling av store rovdyr (§ 4 c), uttransportering av felt elg og hjort (§ 6 a), samt start og landing med forsvarets luftfartøy (§ 6 b).

7. Endringer etter oppstart av verneplanen

Arealendringer siden oppstart:

Det er gjort flere endringer i avgrensningen etter oppstart av verneplanen. Det er både fjernet og lagt til arealer, med en netto økning på 29 dekar sammenlignet med oppstart. Økningen stammer i hovedsak fra et tilbud fra private grunneiere. Utover dette er det kun gjort mindre justeringer, se nærmere omtale i kap. 8.1.

Navneendringer siden oppstart:

Vi registrerer at «Lysakerdalen» er et navn som ikke har vært mye i bruk lokalt tidligere, selv om det har vært brukt. Statsforvalteren mener «Lysakerdalen» er mer presist beskrivende for området som foreslås vernet enn «Lysakerelva», da hovedformålet med vernet er elvedalen som helhet og ikke kun elven i seg selv. Lysakerelva har vært et vernet vassdrag siden 1973. Statsforvalteren er usikker på om det vil skape forvirring rundt hovedformålet med og innholdet i det som nå foreslås vernet som naturreservat, dersom det er elva som står i hovedfokus i navnet. Med bakgrunn i dette går vi videre med «Lysakerdalen» som primærforslag, men er ikke kategorisk avvisende til «Lysakerelva».

8. Verneforslaget

Kommuner:	Oslo og Bærum
Fylker:	Oslo og Akershus
Areal:	ca. 598 daa
Vernekategori:	Naturreservat
Foreslått navn:	Lysakerdalen naturreservat

Berørte eiendommer:

Oslo kommune: 10/67, 10/115, 10/561, 10/602, 10/963, 11/1, 11/203, 11/204, 12/331, 12/333, 27/1212, 27/1493, 27/2753, 28/87, 28/465 og 999/1.

Bærum kommune: 31/16, 31/146, 31/147, 31/148, 31/149, 31/151, 31/171, 33/1, 33/4, 33/397, 36/2, 36/100, 36/122, 37/1, 37/275, 38/47 og 38/189.

Beliggenhet

Lysakerdalen ligger på grensen mellom Oslo og Bærum kommuner, og kommunegrensen går midt i Lysakerelva. Elva har sitt utspring i Bogstadvannet og renner derfra i ca. 7,5 km før den når utløpet i Oslofjorden. Området er tettbebyggt, med ca. 4000 innbyggere per kvadratkilometer på østsiden av elva og i overkant av 2000 innbyggere per kvadratkilometer på vestsiden. Kommunene venter en jevn befolkningsvekst i området, primært i og rundt Lysaker.

Nærheten til et av Norges tettest befolkede områder, kombinert med naturverdier av nasjonal og internasjonal verdi, gjør det foreslåtte verneområdet unikt. Lysakerdalen består av et bratt og til dels utilgjengelig landskap, midt i et av Norges tettest befolkede områder. Området er et svært mye brukt friluftsliv- og rekreasjonsområde. Det er også en rekke kulturminner langs

hele elvedalen. I tillegg finnes det viktig infrastruktur relatert til kraft/energi, vann/avløp og damanlegg innenfor og tilgrensende til verneforslaget.

Verneformål og verneinteresser

Skogvernet skal bidra til at ingen arter og naturtyper utryddes og at et representativt utvalg av norsk natur bevares for kommende generasjoner. Halvparten av alle truede arter i Norge, og en rekke truede naturtyper, finnes i skogen. De aller fleste av disse artene er knyttet til den eldste, urørte skogen. Veldig mange arter av insekter, sopp og flere fuglearter er avhengig av gammel skog og død ved. Ved vern får skogen bestå og utvikle seg fritt, og mange arters livsmiljø sikres. Skogvern er derfor et viktig og prioritert tiltak for å bevare norsk naturmangfold. Stortinget har satt et mål om vern av 10 % av skogarealet i Norge.

I likhet med flere vassdrag fra Oslomarka ble Lysakerelva (altså selve vannstrengen) vernet i 1973 sammen med flere andre Oslomarkvassdrag (Verneplan I). I vernegrunnlaget fra den gang fremheves blant annet det varierte landskapet, kulturminneverdiene, samt betydningen for friluftsliv i nærhet til tettsted. Verneforslaget som nå er på høring omfatter imidlertid hele elvedalen som utgjøres av både selve Lysakerelven og vegetasjonen langs begge sider (kantsonen).

Kantsonen langs Lysakervassdraget har et stort og variert innslag av skogtyper som er prioritert for vern, samt mange svært sjeldne naturtyper og rødlistede arter. Naturverdiene her er primært knyttet til gammel skog på kalkgrunn med mye dødt trevirke, men også andre verdifulle naturtyper finnes i området. I tillegg er store deler av elvedalen å regne som en sammenhengende skogkledd bekkekløft, en naturtype med stort vernebehov.

Skogen er i hovedsak grandominert blandingsskog med stort innslag av edelløvtrær, inkludert mindre partier med den utvalgte naturtypen kalklindskog. Mange av skogtypene er sjeldne og blant de naturtypene i Norge med høyest artsrikdom, hvorav mange av artene bare finnes i den aktuelle skogtypen. I tillegg er det registrert en rekke andre svært viktige naturtyper innenfor hele området, hvor de aller fleste lokaliteter er gitt høyeste verdi (A-verdi). De fleste naturtypelokalitetene består av ulike former for rik skog, for eksempel *rik edelløvskog*, *rik blandingsskog i lavlandet*, *kalkedelløvskog*, *gråorheggeskog*, *gammel boreal løvskog* og *flomskogsmark*. Noen av naturtypelokalitetene består av rødlistede naturtyper, altså naturtyper som står i fare for å forsvinne, for eksempel: *flomskogsmark* (Nær truet), *rik edelløvskog* (Nær truet), *kalkedelløvskog* (Truet) og *kalk- og lågurtfuruskog* (Sårbar). Noen av disse naturtypene dekker relativt store arealer innenfor området.

I Lysakerdalen er det funnet minst 128 ulike rødlistede arter, noe som er et svært høyt tall. For flere av artene som er registrert i Lysakerdalen, er forekomstene av stor nasjonal betydning. De fleste av artene er på land, men også økosystemet i elvevannmassene er viktig, blant annet for de rødlistede artene elvemusling og ål. I tillegg er selve naturtypen *elvevannmasser* rødlistet som nær truet.

Området har samlet sett naturkvaliteter som gjør det nasjonalt verneverdig. Ved en verdivurdering etter vernekriteriene for skog oppnår Lysakerdalen aller høyeste verdi (****). Store deler av området har topografi og funksjon som bekkekløft. Bekkekløfter er en sjelden naturtype i seg selv, og enda mer sjelden i slike tettstedsnære områder, særlig i Oslo-området.

Ved tematisk kartlegging av bekkeløfter i Norge ble Lysakervassdraget verdsatt til 455 poeng på en skala der kløfter over 220 poeng har aller høyeste verdi. Det er kombinasjonen av kalkrik grunn, vann, klimasonen i Indre Oslofjord samt relativt god kontinuitet på vegetasjonen og skogen, som gjør at Lysakerdalen har så høy biologisk verneverdi.

For nærmere beskrivelse av naturverdiene henviser vi til Biofokus' rapport².

Planstatus

Bærum og Oslo kommuner har utarbeidet en felles kommunedelplan for Lysakervassdraget. Planen ble vedtatt separat av de respektive kommunene i henholdsvis 2014 og 2017. Hele det foreslåtte verneområdet ligger innenfor planområdet og har i hovedsak arealformål naturområde, med små innslag av arealformålene grønnstruktur og friområde. Enkelte lokaliteter har i kommunedelplanen fastsatt hensynssone for bevaring kulturmiljø.

Som en oppfølging av kommunedelplanen startet kommunene i fellesskap opp arbeidet med å utforme en forvaltningsplan for planområdet. Samtidig har både Oslo og Bærum kommuner vedtatt at det, på de kommunale arealene langs elva, kan igangsettes prosess for vern av området som naturreservat.

Det har vært en samarbeidsprosess mellom kommunenes forvaltningsplan og Statsforvalterens verneforslag, med intensjon om at forvaltningsplanen skal harmonisere med verneområdet. Hovedturtraséen og utsiktspunkter er elementer fra forvaltningsplanen som inkludert i verneforslagets kart og forskrift. Ved forvaltning av verneområdet vil forvaltningsplanen utgjøre et viktig kunnskapsgrunnlag. Kommunene har hatt som mål at forvaltningsplanen ikke skal legge opp til tiltak som ikke vil kunne tillates i et naturreservat, men skulle det oppstå tvil eller interessekonflikter er det verneforskriften som gjelder og vernemyndigheten som avgjør.

8.1. Avgrensning

Et digitalt kart med foreslått vernegrense finnes her:

<https://fylkesmannen.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=fb5b25ee04404983a0977cb92da45d99>

Avgrensningen er foretatt etter dialog mellom Statsforvalteren og grunneiere, og gjenspeiler det arealet grunneierne er interessert i å tilby og som er aktuelt for vern etter naturmangfoldloven. I den foreslåtte avgrensningen har vi søkt å inkludere så mye som mulig av areal med verneverdi, samtidig som andre tungtveiende hensyn er ivaretatt i tilstrekkelig grad.

Under utarbeidelse av verneforslaget har vi tatt en rekke andre faktorer enn naturverdiene i betraktning, blant annet veier, bane, damanlegg, bygninger, kraftlinjer, vann- og avløpsledninger, friluftsliv og rekreasjon, naboeiendommer og kulturminner.

² Olberg, S. et al. 2023. En sammenstilling av naturverdiene langs Lysakerelva. Biofokus rapport 2023-036.

Enkelte av disse hensynene er søkt ivaretatt i verneforskriften, mens andre også har medført enkelte justeringer i forslaget til vernegrense:

- En stor del av de tilgrensende områdene langs verneforslaget består av boligfelt og mange har sine private hager i direkte kontakt med elvenaturen. Det er også andre typer bygninger langs verneforslaget. Av hensyn til naboene er den foreslåtte vernegrensen trukket ca. 10 meter i luftlinje vekk fra hus og andre større bygninger. Dette er i tråd med praksis for andre områder der vernegrensen går tilgrensende til bygninger som boliger, hytter og næringsbygg. På grunn av topografien i området er skråningene en del steder så bratte at 10 meter i luftlinje utgjør en vesentlig høydeforskjell, og dermed en større effektiv avstand mellom bygningen og vernegrensen. Det er også lagt inn en åpning i verneforskriften om sikringsfelling av enkelttrær, se kap. 8.5.1. Sett opp mot de gjeldende bestemmelsene i kommunedelplanen for Lysakervassdraget, vurderer vi at verneforslaget ikke vil medføre noen særlig faktisk endring for private naboeiendommer.
- Av hensyn til drift og vedlikehold, er vernegrensen er trukket minst 2 m unna langs alle eksisterende gang-/sykkelveier og veier. Langs Vollsveien planlegges det å etablere gang- og sykkelvei, og vernegrensen er her trukket 5 meter unna eksisterende veikant.
- Noen mindre arealer med stor bruk eller tilrettelegging er tatt ut etter oppstartsmeldingen. Dette gjelder bålplassen nedenfor Jar skole, deler av uteområde ved Fåbro barnehage, samt et areal langs gangveien på Oslo-siden mellom Fåbro og gangbroen over til Jar skole.

Lysejordet

- Statsforvalteren har underveis i verneprosessen hatt dialog med Statnett om konsesjonen Energidepartementet vedtok i april 2024 for ny kabel mellom Hamang og Smestad. Denne dialogen vil fortsette i det videre arbeidet. Det er store verneverdier i skogområdene ved Lysejordet. I høringsforslaget beholdes den foreslåtte vernegrensen langs Lysejordet, men vi gjør oppmerksom på at det kan bli enkelte justeringer av denne. Se også kap. 8.4.2.
- Kommunen har behov for å fortsette å slå gresset på friområdet på Lysejordet. Det foreslås derfor at vernegrensen legges 1 m unna jordekanten.

Øvrige grenseavklaringer

- Presisjonsnivået på kartgrunnlaget for eksisterende stier er varierende. Det kan derfor forekomme at vernegrensen i kartet har blitt lagt slik at den i felt havner langsmed stien på strekninger den er ment å følge stikanten. Der dette eventuelt er tilfelle, skal den faktiske vernegrensen gå langs stikanten, på den siden som vender vekk fra bebyggelsen og mot elven. Dette er særlig aktuelt langs Møllefareet.
- Grinidammen er ikke inkludert i verneforslaget. Vi vurderer at det er for urbanisert/påvirket og med for lite kantskog til å egne seg som naturreservat. Etter vårt syn er andre forvaltningsverktøy er bedre egnet for dette arealet.

8.2. Friluftsliv og arrangementer

Området er svært attraktivt for friluftsliv og rekreasjon, og stadig flere tar det i bruk. Ferdselen foregår for det aller meste til fots, samt noe på sykkel. Det foregår i tillegg noe organiserte treninger, konkurranser og andre arrangementer. Barnehager og skoler bruker området som læringsarena og turmål. Deler av verneforslaget er fra før statlig sikrede friluftslivsområder. I verneforslaget legges det vekt på å i stor grad videreføre dagens bruk av områdene med tanke på rekreasjon og naturopplevelse.

Stier og hovedturtrasé

Området har et variert nettverk av stier med ulik bredde, standard og tilrettelegging. Med «stier» menes her traktorveier, kjørespor og ferdselsspor for gående – ikke dyretråkk.

I vernekartet og -forskriften er det lagt inn en hovedturtrasé. Den er basert på kommunedelplanen for Lysakervassdraget og kommunenes arbeid med forvaltningsplan for området. Traséen har en relativt høy grad av fremkommelighet og er lagt slik at den unngår de mest krevende partiene langs elva. Intensjonen er å bidra til å redusere belastningen på sårbare natur- og kulturmiljøverdier ved å ha én trasé som både innbyr til og tåler å ta unna det meste av ferdselen gjennom området. I verneforskriften er det derfor lagt opp til noe videre muligheter for tiltak langs hovedturtraséen enn for det øvrige stinettet.

Det vil ikke være tillatt å etablere eller merke nye stier innenfor verneområdet. Lysakerdalens bratte terreng og omfattende bruk gjør at det i enkelte tilfeller kan være nødvendig å justere eksisterende stitraséer, enten for å ivareta verneverdiene eller av hensyn til sikkerhet. Dersom det oppstår behov for å legge om eksisterende stier, kan det søkes om dette. Slike omlegginger vil som regel gjelde korte partier av en lengre sti. Hensikten vil være å styre ferdselen til egnede områder, uten å øke det totale omfanget av stinettet. Før det vurderes å legge om en sti, skal det alltid vurderes om det heller er mulig å lede ferdselen inn på en eksisterende sti, fremfor å etablere en erstatningstrasé.

Vedlikehold

Eksisterende stier kan merkes, ryddes og vedlikeholdes til den standarden de har på vernetidspunktet. Vedlikehold av sti omfatter tiltak eller arbeid for å holde stien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Det vil si at busker og kvist kan fjernes for å opprettholde ferdsel, og at trær som velter over stien kan kuttes og legges til siden for stien. Tiltak som påføring av nytt grusdekke, grøfterensk, skifte av stikkrenner og lignende anses som vedlikehold. Eksisterende innretninger som f.eks. klopper, trapper, rekkverk, bruer og rassikringer kan også vedlikeholdes. Dersom hele innretningen byttes ut og erstattes med en tilsvarende (samme størrelse, plassering, utforming, materialvalg etc.) fordi det er behov for vedlikehold av hele eller deler, vil dette være vedlikehold. Vedlikehold er ikke søknadspliktig. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, ombygging, omlegging eller utvidelse.

Tilrettelegging

Verneforskriften åpner ikke for nye tilretteleggingstiltak på andre stier enn hovedturtraséen. Dette gjelder ikke rene sikkerhetstiltak, se neste avsnitt. For området som helhet er det «det enkle friluftslivet» som legges til grunn, hvor man ferdes i naturen slik den er og naturprosessene går sin gang. Dette er også i tråd med tidligere og nåværende forvaltning for området. I Lysakerdalen innebærer det mange steder at det f.eks. er røtter og annet ujevnt underlag, bratte partier og fuktige strekninger.

Langs hovedturtraséen kan det uten søknad til vernemyndigheten etableres nye klopper og rekkverk langs traséen, innenfor samme bredde som stien har på vernetidspunktet. Det kan også søkes om skånsom oppgradering av hovedturtraséen. Med dette menes enkle, begrensede tiltak innenfor eksisterende stibredde og -trasé, som på en hensiktsmessig måte og uten store inngrep hever standarden og fremkommeligheten. Det er en forutsetning at tiltaket ikke forringer eller kan true verneverdiene. Tiltakene må også være steds- og terrengtilpasset, være diskret og harmonisk i landskapet og for naturopplevelsen. Det skal også tas hensyn til kulturminner. Det vil ikke være aktuelt med belysning inne i verneområdet, eller å gjøre hele hovedturtraséen universelt utformet.

Sikringstiltak

En forutsetning for retten til fri ferdsel i utmark er at ferdsel skjer på eget ansvar og dette prinsippet vil videreføres i verneområdet. I Lysakerdalen har det fra kommunenes side vært tradisjon for å sette naturverdiene høyt og la naturprosessene gå sin gang. Fremfor å opparbeide og sikre alle ferdselsårer og oppholdssteder, har kommunene valgt å kanalisere ferdselen utenom de mest utsatte strekningene. Skrentene ned mot elva er ofte bratte, og enkelte steder er ekstra utsatt for utglidninger, steinsprang eller skred. Stedvis har det blitt gjennomført tiltak med rassikring (geonett og sikringsbolter/stag) og spettersk. Langs store deler av de mest brukte og utsatte stiene er det etablert håndløpere og rekkverk. For å ivareta naturverdiene, men også for å verne om friluftslivet i fremtiden, er det lite som tilsier at det er aktuelt å iverksette nye, store sikringstiltak av hele strekninger. Nye sikkerhetstiltak skal begrenses til steder hvor dette er strengt nødvendig. Alle former for permanente sikkerhetstiltak krever søknad. Midlertidige sikringstiltak som følge av akutte ras-situasjoner kan settes opp uten søknad. Det legges til grunn at det sikres på en måte som er fullt reversibel, mest mulig skånsom for naturverdiene og på et begrenset område. Eksempel på en skånsom, midlertidig metode er sperretau/-bånd eller flyttbart gjerdeelement, med infoskilt og henvisning til alternativ rute.

Sykling og riding

Det legges vekt på å i stor grad videreføre dagens bruk av områdene til friluftsliv og naturopplevelse. I høringen foreslås det at sykling skal være tillatt på eksisterende stier. På grunn av områdets topografi, er det flere delstrekninger og enkeltstier som er mindre aktuelle for ferdsel med sykkel. Det er imidlertid et ønske å unngå/begrense nye inngrep i området, og det foreslås ikke å åpne for tilretteleggingstiltak beregnet på stisykling innenfor reservatet. Enkle, skånsomme tiltak langs hovedturtraséen, f.eks. planke for å trille sykkel i bratte partier med mye røtter, kan vurderes (se avsnitt over om tilrettelegging). Ferdsel med hest er lite aktuelt i området, og høringsforslaget foreslår at ridning og bruk av hest kun skal være tillatt langs hovedturtraséen.

Bålbrenning

Av hensyn til naturverdiene vil det ikke være tillatt å brenne bål i naturreservatet. Det er ingen kjente bål plasser innenfor verneforslaget. Eksisterende bål plasser, for eksempel ved Jar skole og på Lysejordet, ligger utenfor.

Organiserte aktiviteter og større arrangementer

Fossum IFs orienteringsgruppe har over flere år satt ut midlertidige poster til treningsformål langs Bærumsiden av elva, etter søknad til og tillatelse fra kommunen. Det arrangeres også turorientering med egne poster i området. To løp, Elveløpet og Ecotrail, har deler av løpstraséen sin langs stier i Lysakerdalen og har vært arrangert årlig i henholdsvis 20 og 10 år. Det foregår i tillegg noe organiserte treninger og turer.

Målet er at ulike friluftsliv- og idrettsaktiviteter fortsatt kan foregå i verneområdet, men uten at det går på bekostning av verneverdiene. Risiko for slitasje eller skade på naturverdiene vil variere ut ifra antall utøvere, tidspunkt og lokalisering. Organiserte fotturer og annen ordinær turvirksomhet på eksisterende stier vil normalt ikke føre til nevneverdig skade.

Statsforvalteren vurderer at et forbud mot all organisert ferdsel er uheldig, og heller ikke nødvendig for å ivareta verneverdiene. Større arrangementer innenfor foreslått verneområdet er imidlertid forbudt. Med «arrangementer» sikter vi til aktiviteter som foregår i et avgrenset tidsrom med annonsert oppmøtested og tidspunkt. Det er kun «større» arrangementer som er forbudt. Forbudet innebærer at slike arrangementer ikke kan utføres uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Årlige større arrangementer kan eventuelt gis flerårig tillatelser. Det er ikke hensiktsmessig at verneforskriften gir en entydig definisjon av begrepet «større arrangementer». Verneforskriften bør gi rom for at forvaltningsmyndigheten kan foreta en konkret vurdering av det enkelte arrangementet ut ifra antall deltakere, omfang og virkninger. Hvorvidt arrangementet krever påmelding eller betaling, har ikke betydning. I tråd med uttalelser fra Miljødirektoratet vil normalt arrangementer med over 50 deltakere være å anse som et større arrangement som krever søknad. Arrangementets omfang, virkninger for verneverdiene og forholdet til øvrige brukerinteresser kan tilsi at også aktiviteter med færre deltakere krever tillatelse. Dette vil typisk gjelde for arrangementer som krever intensive ferdselsformer og/eller foregår utenfor eksisterende stinett. Fellesturer, organiserte treninger og ordinær turvirksomhet regnes ikke som «arrangementer» så lenge de holdes på eksisterende stinett.

Utsetting av orienteringsposter, inkludert turorientering, stolpejakt o.l., utenfor eksisterende stinett vil være søknadspliktig. Hensikten er å sørge for at plasseringen av postene og ferdselsintensiteten ikke går på bekostning av verneverdiene. Det kan eventuelt gis flerårig tillatelser.

Søknadsplikten for både større arrangementer og utplassering av orienteringsposter legger til rette for dialog mellom forvaltningsmyndigheten og ansvarlige aktører. Den gir muligheten til å stille vilkår til aktiviteten, for eksempel for å kanalisere deltakere vekk fra sårbare områder, samt valg av tidspunkt, lokalisering, antall deltakere og eventuelle avbøtende tiltak.

Utsiktspunkter

I verneområdet er det forbudt å skade og ødelegge vegetasjonen, inkludert døde busker og trær. Det er et generelt mål at skogen skal få utvikle seg mest mulig urørt av menneskelig aktivitet. Stiene langs Lysakerelva går gjennom nokså tett vegetasjon, og siktlinjene er ofte korte. Enkelte steder langs det eksisterende stinettet langs elvedalen åpner det seg opp ved et utsiktspunkt som gir stor naturopplevelse. Det er få punkter, men opplevelseshverdi og formidlingsverdi er høy i form av at forbigående kan se den mektige bekkekløften som ellers ikke er så godt synlig. Verneforskriften åpner derfor for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til forsiktig rydding av trær og busker ved utvalgte, eksisterende utsiktspunkter for å vedlikeholde opplevelseshverdi disse punktene gir av den majestetiske elvedalen. Bestemmelsen er primært ment for oppslag av ungtrær og -busker, ikke eksisterende eldre vegetasjon. Det er opp til forvaltningsmyndigheten å vurdere hva som kan fjernes og på hvilken måte.

Jakt og fiske

Det drives lite fiske i elvestrekningen innenfor verneforslaget. Jakt er ikke en aktuell aktivitet i området. Verneforskriften legger opp til at jakt og fiske kan skje i samsvar med gjeldende lovverk. Eventuelle tiltak for forvaltning av vilt og fisk er søknadspliktige.

8.3. Kulturminner

Det er en rekke registrerte kulturminner innenfor verneforslaget. Kommunene har satt opp informasjonsskilt ved flere av dem. Det er særlig restene av gamle møller, sager og dammene som fortsatt er fremtredende og mest aktuelle med tanke på skånsom tilrettelegging for publikum og tiltak for å ivareta de gjenværende elementene. Statsforvalteren anser kommunenes forvaltningsplan for Lysakervassdraget som et nyttig kunnskapsgrunnlag om kulturminner og kulturmiljøer innenfor verneforslaget. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Her siktes det til rydding og pleie av vegetasjon og andre tiltak for å forhindre gjengroing og forfall, som ut ifra en kulturminnefaglig vurdering er nødvendig for å bevare kulturminnet. All istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Bestemmelsen i verneforskriften endrer ikke kulturminnemyndighetens ansvar for ivaretagelse av kulturminner. All istandsetting og skjøtsel av kulturminner skal på forhånd også være avklart med kulturminnemyndigheten. Det forutsettes derfor et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og forvaltningsmyndigheten når det gjelder behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner.

8.4. Infrastruktur og anlegg

8.4.1. Vann- og avløpsinfrastruktur (VA)

Oslo kommune har VA-infrastruktur flere steder innenfor det foreslåtte verneområdet, i hovedsak avløp (kloakk) men også noe overvann. Anlegget består av rør, kummer og utslippspunkter. På de fleste strekningene er rørtraséen sammenfallende med hovedturraséen. Behov knyttet til etablering, drift og vedlikehold av VA-anlegget har resultert i

at turtraséen her har en standard og bredde som er tilnærmet en kjøresterk turvei. Det er ingen VA-anlegg innenfor verneforslaget på Bærum-siden. Kommunene ser i liten grad for seg at det vil være behov for nye ledninger langs elva.

De eksisterende rørtraséene er gamle, men nylig rehabilitert med lang forventet levetid. Verneforskriften har en lang tidshorisont og åpner derfor for at eksisterende VA-infrastruktur kan oppgraderes uten søknad, under forutsetning av at det benyttes metodikk som ikke kan skade verneverdiene. Innebærer oppgraderingen tiltak eller metoder som vil eller kan få negative konsekvenser for verneverdiene, er dette søknadspliktig.

Oslo kommune har behov for å fortsette med drift og vedlikehold av eksisterende anlegg, samt ha mulighet til å rykke ut ved akutte hendelser. Hendelser som må løses akutt kan være f.eks. tilstopping eller brudd på avløpsledningen. Kommunen og Statsforvalteren har derfor sammen vurdert og utarbeidet forhåndsdefinerte traséer til kummer uten kjøreadkomst. Traséene skal legges inn i vann- og avløpsetatens kartverktøy, sammen med kontaktinformasjon til nøkkelpersoner hos Statsforvalteren.

8.4.2. Energi- og kraftanlegg

Det går to kraftlinjer i luftspenn gjennom verneforslaget: en 300 kV-linje ved Lysejordet skole og en 50 kV-linje ved Jar skole. Linjen ved Lysejordet er del av sentralnettet på strekningen Bærum-Smestad, mens linjen ved Jar er regional. I områder med eksisterende energi- og kraftanlegg er utgangspunktet at anleggene skal kunne drives og vedlikeholdes på en sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig måte. Forskriftsmalene har standardbestemmelser som åpner for drift og vedlikehold av anlegg, og motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftledninger.

Langs Lysakerdalen har kommunene ført en praksis opp mot linjerydding hvor det er lagt særlig vekt på å utvise hensyn og aktsomhet med tanke på sjeldne artsforekomster. Det er gjort artsfunn i området som er av stor nasjonal betydning. Linjerydding i verneområdet skal derfor skje i tett dialog med og etter anvisning fra forvaltningsmyndigheten.

Energidepartementet gav Statnett konsesjon for ny kabel mellom Hamang og Smestad i april 2024. Konsesjonen innebærer kabel i tunnel, med riggområde på Lysejordet og tunneltverrslag i lia mellom Kvernveien og Lysejordet. Lysakerdalen er foreslått som naturreservat på grunn av særlig høye naturkvaliteter. Det er store verneverdier i skogområdene langs Lysejordet, blant annet en forekomst av den utvalgte naturtypen kalklindeskog i lia der konsesjonen åpner for tunneltverrslag.

Statnett har en gyldig konsesjon etter vedtak fra Energidepartementet, men løsning for trasé og fremføringsmetode er ikke avklart. Statsforvalteren har underveis i verneprosessen hatt dialog med Statnett. Denne dialogen vil fortsette i det videre arbeidet. I høringsforslaget beholdes den foreslåtte vernegrensen langs Lysejordet, men vi gjør oppmerksom på at det kan bli enkelte justeringer av denne. Se også kap. 8.1.

8.4.3. Demninger/dammer/damanlegg

Langs elvestrekningen er det flere dammer, hvorav Hammerdammen ligger innenfor verneforslaget. Både «dam» og «demning» benyttes som synonymer i dagligtale på et byggverk som demmer opp vann i en innsjø eller elv. I verneforslaget brukes begrepet dam/dammer i tråd med Norges vassdrags- og energidirektorats definisjon.

8.5. Andre forhold

8.5.1. Trær som utgjør sikkerhetsrisiko

Som omtalt i kap. 8.1 er det i avgrensningen av verneforslaget lagt inn en buffersone på 10 meter i luftlinje mot eksisterende bygninger. Statsforvalteren vurderer at buffersonen i stor grad vil begrense, men ikke eliminere, behovet for sikkerhetsfelling knyttet til bygninger. Enkelttrær kan også utgjøre en vesentlig sikkerhetsrisiko for de som ferdes på stier i området, samt for infrastruktur og andre anlegg/innretninger. Verneforskriften åpner derfor for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse felling av enkelttrær som utgjør en sikkerhetsrisiko. Det skal i hvert enkelt tilfelle vurderes andre alternativer til felling, eventuelt om det kan settes igjen en høystubbe. Av hensyn til naturmangfoldet er det viktig at veden fra et felt tre blir liggende i terrenget så naturlig som mulig.

8.5.2. Mineralressurser

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget.

8.5.3. Beiting

Området benyttes ikke til beite i dag og etter det Statsforvalteren kjenner til er det heller ingen historikk for beite innenfor verneforslaget. Verneforslaget anses i praksis som uaktuelt for beitebruk som følge av beliggenhet og topografi. Av hensyn til verneverdiene er det heller ikke ønskelig med beite i det foreslåtte verneområdet. Verneforslaget består av sårbare naturtyper med en rekke rødlistede og sjeldne arter som vil bli svært negativt påvirket av eventuell beiting, blant annet som følge av slitasje, nedtråkking, barkgnaging, spising på rødlistede og sjeldne karplanter m.m. At forskriften åpner for skånsom beiting, henger sammen med avsnittet om standardbestemmelser i kap. 6.

8.5.4. Naturmangfoldloven § 48

Forskriftsforslaget inkluderer en generell dispensasjonsbestemmelse (§ 8). Dette er en standardbestemmelse som skal være med i alle verneforskrifter (se kap. 6).

Tiltak og inngrep, som verken omfattes av verneforskriftenes unntaksbestemmelser eller de definerte tiltak og inngrep som forskriftene sier at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til, er avhengig av at forvaltningsmyndigheten gir dispensasjon fra verneforskriften med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Naturmangfoldloven § 48 åpner for at det kan gis dispensasjon fra verneforskriftens bestemmelser dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke

verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. De definerte tiltak og inngrep som verneforskriftene sier at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til, setter rammen for hva som kan tillates. Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide denne rammen. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for søknader om forhold som vi ikke har forutsett eller vurdert i verneplanprosessen.

9. Oppsummering av innspill og Statsforvalterens vurdering

Det ble meldt oppstart av verneplanarbeid for Lysakerdalen den 1. mars 2024. Fristen for å gi uttalelse var 15. april 2024. Oppstartsmeldingen ble sendt til grunneiere, tilgrensende naboer og aktuelle lokale, regionale og sentrale høringsinstanser. Verneplan ble også kunngjort i aviser og på Statsforvalterens hjemmeside.

Det kom inn 18 innspill til oppstartsmeldingen. Under gis et sammendrag av innspillene i alfabetisk rekkefølge, samt Statsforvalterens respektive kommentarer.

Bane Nor har ingen merknader da ingen av områdene berører jernbanens interesser.

Statsforvalterens kommentar: Tas til orientering.

BirdLife Oslo og Akershus støtter forslaget om vern og mener det vil bevare naturverdiene og gi naturglede til innbyggerne. Mener Biofokusrapporten gir et godt og dekkende bilde av fuglelivet knyttet til Lysakerdalen. Kontinuerlig korridor mellom Bogstadvannet og Oslofjorden er verdifull for fugl. De har to kartfestede forslag til utvidelse av oppstartsområdet: ved Hammerfossen og ved Grini mølle.

Statsforvalterens kommentar:

Vi er kjent med verdiene ved de to foreslåtte områdene, men disse er privateid og kan kun vernes dersom grunneier tilbyr areal til frivillig vern. Vi har foreløpig ikke mottatt tilbud om vern av disse arealene.

Byantikvaren er svært positive til å sikre naturverdiene samtidig som friluftsliv- og kulturmiljøinteresser ivaretas. Det er kulturmiljø med stor tidsdybde og variasjon knyttet til vassdraget. De nevner i egen liste kulturminner- og miljøer som må sees nærmere på i verneprosessen, men det kan også være andre elementer som kan anbefales at blir liggende som historiefortellende elementer. Forutsetter at avveininger og føringer i kommunedelplanen vil være førende for vernearbeidet. De antar at de viktigste temaene å utrede videre i avveininger mellom naturmiljø-, kulturmiljø- og friluftshensyn vil være: skjøtelseshov/restaurering, tilrettelegging, vedlikehold, reparasjon og sikring av verneverdige bygg og konstruksjoner, samt tilkomst med kobling til turveinettet. Det

bemerket et høyt potensial for å gjøre funn av automatisk fredete kulturminner innenfor utredningsområdet. Dersom det i fremtiden fremkommer nye og hittil ukjente automatisk fredete kulturminner må også disse kunne ivaretas. Verneprosessen må derfor sørge for at det utarbeides gode bestemmelser som ivaretar hensynet til både kjente og ukjente automatisk fredete kulturminner innenfor verneområdet slik at disse ivaretas og ikke forringes.

Statsforvalterens kommentar:

Standardbestemmelsen for kulturminner er inkludert i forskriften. Statsforvalteren og kommunene har koordinert arbeidene med henholdsvis verneplan og forvaltningsplan for å sikre et best mulig resultat for både naturverdiene, friluftsliv og kulturminner. Vi viser for øvrig til kap. 8.3.

Bærum kommune understreker at Lysakerdalen er et unikt naturområde med store natur- og kulturhistoriske verdier. De påpeker områdets viktige funksjon for friluftslivet, og ber om at turstier og andre konstruksjoner for friluftslivet ivaretas i vernebestemmelsene. Forskriften må åpne for ordinære rettigheter til jakt og fiske, i tillegg til fremtidig skjøtsel og formidling av vassdragets kulturminner og historie. Det må tas høyde for fremtidig utbygging av hovedsykkelrutene langs Fossumveien og Vollsveien. I tillegg til naturverdiene knyttet til skogen, er det viktig at vannmiljøet og livet i elva også vies plass i verneprosessen. De minner ellers om føringene i det politiske vedtaket datert 15.09.2022.

Statsforvalterens kommentar:

Kulturminner, friluftsliv og vannmiljøet er hensyntatt i forskriften. Det er grenset ut en buffersoner på minst 5 meter langs Vollsveien og minst 2 meter langs Fossumveien. Når det gjelder avgrensning til naboer, viser vi til kapittel 8.1 og 8.5.1 for en nærmere beskrivelse av hvordan dette er hensyntatt i verneforslaget.

Elvia har anleggs- og områdekonsesjon i Bærum og Oslo. De har anlegg (transformatorstasjon, kabler, linje, nettstasjoner) i eller i nærheten av området. I verneplanens bestemmelser må det sikres rett til drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende nettanlegg. Dette gjelder også nødvendig bruk av motorkjøretøy for å utføre de nødvendige tiltak. Dersom det er etablert luftledninger innenfor verneområdet, må det også kunne utføres nødvendig skogrydding for sikker drift av luftledningen. Alle slike arbeider må kunne utføres uten at det må søkes dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Statsforvalterens kommentar:

Standardbestemmelsene for energi- og kraftanlegg er tatt inn i forskriften.

Kartverket bemerker at «Lysakerdalen» er nevnt i *Rundt Smestaddammen og Ullernåsen* (2002, s. 149, 151) som er utgitt av Ullern historielag. Det står ikke eksplisitt at dette er navn på dalen som Lysakerelva renner i, men det kan virke sånn ut ifra teksten.

Statsforvalterens kommentar: Tas til orientering.

Landbruksdirektoratet opplyser at det må fremkomme tydelig om og hvordan området nyttes i landbrukssammenheng. Verneforskriftene bør legge til rette for eventuell landbruksaktivitet med tilhørende tiltak. Dersom det er landbrukshensyn i området som ikke ivaretas i forskrift, må dette begrunnes i høringen. For alle landbruksrelaterte tiltak må det vurderes om det kan gis bestemmelser om motorferdsel i forbindelse med tiltakene. Beitebruk vil være aktuelt i mange områder som foreslås vernet som naturreservat. Det bør derfor vurderes om forskriften kan åpne for dette. Hvis ikke, må det redegjøres for hvorfor i høringsdokumentene. Det bør gis generelt unntak fra ferdselsbestemmelsene i forbindelse med uttransportering av syke og skadde bufe.

Statsforvalterens kommentar: Vi ser ingen konflikter her.

Lysakerelva fiskeforening mener at verneplanen må legge til rette for en bærekraftig utvikling av elvas truede sjørret- og lakseressurser, slik at den kan forvaltes til størst mulig nytte for samfunnet, rettighetshavere og fritidsfiskere. Verneplanen må gi rom for at det kan anlegges en laksetrapp i Fåbrofossen, eventuelt også tiltak som letter fiskens vandring over Jarfossen, i den hensikt å forlenge den sjørret- og lakseførende strekningen til et område av elva som er mindre påvirket av byutviklingen. Et vern må ikke være til hinder for at det kan flyttes gyteklar laks og sjørret samt evt. lakseyngel fra nedre del av elva til strekningen over Fåbro, i påvente av at det anlegges laksetrapp. Det må sikres en mest mulig naturlig vannføring til beste for naturmangfoldet i elva.

Statsforvalterens kommentar:

Fåbrofossen regnes som et naturlig vandringshinder for anadrom fisk, altså at fossen utgjorde et vandringshinder også før damkonstruksjonen ble bygget. Laks og sjørret er følgelig å regne som fremmede arter i vassdraget oppstrøms Fåbrofossen, da denne elvestrekningen ikke er del av disse artenes naturlige utbredelsesområde, noe Miljødirektoratet har slått fast. Fåbrofossen ligger imidlertid utenfor det foreslåtte verneområdet. Vi er kjent med både mulige positive og negative effekter på ulike arter sin utbredelse og vannøkologien oppstrøms av et slikt tiltak, men vil ikke kunne ta stilling til eventuell tillatelse før man får sammenstilt mulige effekter og konsekvenser gjennom et eget prosjekt.

Lysakervassdragets venner (LvV) mener Biofokus' rapport ikke fanger opp endringer som er skjedd i området i perioden det er sammenstillet fra (2005-2023), blant annet felling av flere trær. De mener det er viktig å ha detaljert oversikt over skogens alder mtp. ressursbruk når gamle trær velter eller knekker og blokkerer turveier. De stiller seg kritiske til verneprosessen og mener at strategiske avgjørelser knyttet til valg av verneform (naturreservat kontra landskapsvernområde) er blitt tatt før det ble meldt oppstart og gitt anledning til medvirkning. LvV mener at Frivillig vern av skog-ordningen ytterligere svekker tilliten til verneprosessen ettersom det er en landbruksordning. Hele kommunedelplan-området bør omfattes av vern, der arealet som ikke er meldt oppstart for bør inkluderes og vernes som landskapsvernområde. LvV mener navnet "Lysakerdalen" ikke er i bruk lokalt og at folk sier de går oppover eller nedover "elva", ikke "dalen". De foreslår å bruke det gamle navnet på vassdraget, Fåd. For at vernet skal ha nytte må det følge med flere ressurser til tiltak publikum ser nytten av, bli økt kontroll med kommunale etaters tiltak og tiltak utenfor vernegrensen med negative

naturkonsekvenser, sørge for fortsatt samarbeid med frivillige foreninger, ikke være til hinder for utbedring av turveier, og forholde seg til at anadrom fisk ikke er hjemmehørende ovenfor Fåbrofossen.

Statsforvalterens kommentar:

Slik vi oppfatter innspillet knyttet til oversikt over alder og ressursbruk med tanke på trær og opprydning, så vil dette være en vurdering som gjøres fra sak til sak. Hvis det er enkelttrær som er spesielt verdifulle, vil man normalt legge mer ressurser i å ivareta disse enn mer trivielle trær.

Når det gjelder valg av vernekategori mener vi at naturreservat er best egnet med tanke på områdets størrelse, beliggenhet og svært høye naturverdi. Naturmangfoldloven og lovens forarbeider beskriver intensjonen med og vilkårene for de ulike vernekategoriene, samt understreker at målene for områdevern er knyttet til naturens behov for beskyttelse. Verneformen landskapsvernområde skal ivareta de større trekkene i landskapet f.eks. kystlandskap eller jordbrukets kulturlandskap, og brukes ofte for å ta vare på kulturlandskap i aktiv bruk. Helheten i et landskapsvernområde utgjøres ofte av både natur- og kulturhistoriske verdier som henger nøye sammen. Naturmangfoldet langs Lysakerdalen har imidlertid ikke kommet til som følge av den kulturhistoriske driften langs elven, snarere tvert imot. Det er altså ikke snakk om kulturbetingede naturverdier. I landskapsvernområder vil det være vanskelig å gi enkeltarter som ikke har betydning for landskapet som sådant, en tilstrekkelig beskyttelse. I tilfeller der naturtyper og/eller arter har behov for spesielt vern uavhengig av det visuelle landskapsinntrykket, fremgår det av lovens forarbeider at andre vernekategorier må benyttes. Både området det er meldt oppstart for og de øvrige arealene som er omfattet av kommunedelplanen, treffer etter vår vurdering dårlig på det vernekategorien landskapsvernområde er ment for. At området har verdi for friluftsliv eller for kulturminner, er ikke tilstrekkelig for opprettelse av et landskapsvernområde. Målene for områdevern etter naturmangfoldloven er knyttet til naturens behov for beskyttelse. Det er ikke uvanlig med hverken kulturminner eller utøvelse av friluftsliv/rekreasjon innenfor naturreservater. Forslaget til verneforskrift for naturreservat i Lysakerdalen er forsøkt tilpasset de lokale forholdene og behovene, se kap. 8.

Vi registrerer at «Lysakerdalen» er et navn som ikke har vært mye i bruk lokalt tidligere, selv om det har vært brukt. Vi viser til vår kommentar til Språkrådets uttalelse.

Innspillet for øvrig tas til orientering.

Marius Gabrielsen mener EU tok initiativ til verneprosessen og henviser til deres kompetanse og standarder. Påpeker utfordringer knyttet til topografi og grunnforhold, og mener turveiene bør tilrettelegges bedre for grupper som finner dagens traséer utfordrende. Fremhever forhold til støy samt lys- og lydforurensning, og at lufttrafikk til Gardermoen samt helikoptertrafikk knyttet til Huseby bør fokuseres på. En telemast bør flyttes på og annen militær infrastruktur bør holdes unna området. Foreslår å henge opp fuglekasser langs vassdraget.

Statsforvalterens kommentar:

Avveiningen mellom stier og naturverdiene er hensyntatt i forskriften og nærmere omtalt i kap. 8.2. Merknaden for øvrig tas til orientering.

Naturvernforbundet i Oslo Vest, Naturvernforbundet i Bærum og

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har avgitt felles uttalelse. De er positive til verneprosessen og støtter at så mye som mulig av dalføret vernes som naturreservat. De etterlyser områder som ikke er med i avgrensningen i oppstartsmeldingen: nederst ved Lysaker, ved Grinidammen og øverste del ved Bogstadvannet. Naturtypen elvevannmasser (NT) er ikke nevnt, det bør understrekes at selve elvestrengen skal være med i vernet. Stiller spørsmål ved hva "videreføring av nødvendig infrastruktur" innebærer. Videre belyser de problematikk knyttet til hageavfall, hogst, forurensning, erosjon og slitasje. Grunneiere i omkringliggende eiendommer må informeres godt og det må føres nøye tilsyn med området. Har innspill til videre registrering av arts mangfold samt øvrige verdifulle elvedaler i Oslo-området som bør vernes.

Statsforvalterens kommentar:

Skog vil i all hovedsak kun vernes dersom grunneier tilbyr areal til frivillig vern. Vi er kjent med at flere private eiendommer har store naturverdier og har vært i kontakt med flere av de aktuelle grunneierne. Når det gjelder området nederst ved Lysaker samt Grinidammen, er dette for urbanisert/påvirket og med for lite kantskog til å egne seg som naturreservat. Her mener Statsforvalteren at andre forvaltningsverktøy er bedre egnet enn naturreservat, som er det strengeste vernet. Elvestrengen er inkludert i verneforskriften. Når det gjelder spørsmålet om hva videreføring av nødvendig infrastruktur innebærer, så menes med dette menneskeskapte anlegg som fungerer i tråd med intensjonen, og hvor behovet for anlegget fortsatt er og vil være til stede. Verneforskriften vil ikke være til hinder for fortsatt bruk, drift og vedlikehold av slike anlegg. Eksempler på anlegg som vi her har hatt i tankene er typiske vann- og avløpsanlegg, bruer, elektriske linjer m.v.

NVE sendte en uttalelse 8. april og en tilleggsuttalelse 29. august. I hoveduttalelsen ber de Statnett og Elvia AS om å informere om eksisterende og fremtidige planer og prosjekter. De ber også om at forskriften åpner for vedlikehold, tilsyn og rehabilitering av Hammerdammen og Grinidammen. Bogstaddammen ligger oppstrøms verneforslaget og eies av Fossum Eiendom AS, som bør kontaktes for å kunne uttale seg om eventuelle behov innenfor det foreslåtte verneområdet. I tilleggsuttalelsen informerer NVE om Statnetts konsesjon til å bygge kabel mellom Hamang og Smestad, og at utbyggingen vil medføre anleggsarbeid og motorferdsel inn i de foreslåtte verneområdet. NVE ber om at det i verneforskriften åpnes for anleggsarbeid og motorferdsel i forbindelse med utbyggingen i tillegg til standardbestemmelsene for energi- og kraftanlegg.

Statsforvalterens kommentar:

Forslagene knyttet til Hammerdammen og Grinidammen er hensyntatt i forskriften. Fossum Eiendom AS er tilgrensende grunneier og inkludert som mottaker av både oppstartsmelding og høringsforslag. Standardbestemmelsene for energi- og kraftanlegg er tatt inn i forskriften. Vi viser for øvrig til vår kommentar til Statnett.

Oslo kommune v/ Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY), Vann- og avløpsetaten (VAV) og Bymiljøetaten (BYM) har avgitt felles uttalelse. Kommunen er positiv til skogvern av intakte og artsrike arealer langs Lysakerelva og påpeker at verneforslaget har begrensede konsekvenser for kommunens grunneierinteresser. De stiller arealer til disposisjon for vern der det ikke er i konflikt med andre svært viktige samfunnsinteresser (f.eks. drift av vann- og avløpsledninger eller kraftlinjer). Verneforslaget bør inkludere mest mulig av biologisk verdifulle arealer. Avgrensning og forskrift bør utformes slik at verneområdet blir mest mulig robust og naturlig avgrenset. De er i tvil om navnet Lysakerdalen da dette ikke er i bruk i hverken Oslo eller Bærum, og foreslår navneendring (f.eks. "Vern av barskog langs Lysakerelva"). Kommunen inkluderer et forslag til utvidelse langs østsiden av Grinidammen.

Statsforvalterens kommentar:

Statsforvalteren mener de hensyn kommunen nevner er ivaretatt gjennom prosessen og gjenspeiles i høringsforslaget. Når det gjelder områdenavnet viser vi til vår kommentar til Språkrådets uttalelse. Grinidammen er ikke inkludert i verneforslaget. Vi vurderer at det er for urbanisert/påvirket og med for lite kantskog til å egne seg som naturreservat. Etter vårt syn er andre forvaltningsverktøy er bedre egnet for dette arealet.

Oslo kommune v/ Bydel Ullern har gjennom vedtak i bydelsutvalget enstemmig vedtatt at de er positive til vern av Lysakerdalen som naturreservat. De ber om at det fortsatt vil være tilrettelagt for bruk til rekreasjonsformål, og at eksisterende historiske tråkk og stier videreføres for å sikre gangforbindelser langs elven og gjennom bydelen. De ber om at det vurderes muligheter for tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne samt at skilting tilrettelegges for synshemmede. Bydelsutvalget mener at prosjekteringen av tverrslagstunnel og riggområde på Lysejordet for fremføring av ny strømkabel må stanses for å sikre vern av viktige naturområder.

Statsforvalterens kommentar:

Avveiningen mellom stier og naturverdiene er hensyntatt i forskriften og nærmere omtalt i kap. 8.2. Angående Lysejordet viser vi til vår kommentar til Statnett samt kap. 8.1 og 8.4.2.

Oslo kommune v/ Bydel Vestre Aker uttaler via bydelsutvalget at de er svært positive til verneprosessen. Minner om at de ved behandlingen av kommunenes forvaltningsplan har foreslått at det bør sees på muligheter for å lokal energiproduksjon i elva, og ønsker at verneprosessen ikke stanser en muliggjøring av dette.

Statsforvalterens kommentar:

Det er generelt ikke tillatt med nye inngrep innenfor et verneområde. I verneforslaget legges det ikke opp til å åpne for energiproduksjon i elva da dette vil komme i direkte konflikt med vernets hensikt og formål: ivareta de store naturverdiene i og langs elvedalen, samt holde områdets økologiske funksjon mest mulig helhetlig og intakt.

Språkrådet opplyser at navnet «Lysakerdalen» er ikke registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) og gir ingen treff på nettet. Stiller spørsmål ved om navnet er kjent og brukt lokalt. Dersom navnet er laget til det foreslåtte verneområdet tilrår de heller å bruke «Lysakerelva» som navn på verneområdet.

Statsforvalterens kommentar:

Vi registrerer at «Lysakerdalen» ikke er et navn som har vært mye i bruk lokalt, men viser til Kartverkets uttalelse hvor det fremgår at navnet ikke er laget til verneforslaget. Statsforvalteren mener «Lysakerdalen» er beskrivende for området som foreslås vernet, da hovedformålet med vernet er selve elvedalen og altså ikke elven i seg selv. Lysakerelva har vært et vernet vassdrag siden 1973. Statsforvalteren er usikker på om det vil skape forvirring rundt hovedformålet med og innholdet i det som nå foreslås vernet som naturreservat, dersom det er elva som står i hovedfokus i navnet. Med bakgrunn i dette og Kartverkets uttalelse går vi videre med «Lysakerdalen» som primærforslag, men er ikke kategorisk avvisende til å bruke «Lysakerelva».

Statnett påpeker at verneforskriften må ivareta nødvendige hensyn til drift og utvikling av transmisjonsnettanlegg. Det foreslåtte verneområdet berører ryddebeltet til den eksisterende 300 kV-ledningen Bærum-Smestad (40 meter bred, 20 meter til hver side for senter av ledningen). Denne ledningen skal oppgraderes til 420 kV, som vil innebære diverse arbeid langs ledningstraseen. Det må sikres plass ved at grensen for verneområdet legges i tilstrekkelig avstand. Av hensyn til nødvendig drift og mulighetene for fremtidig utvikling av transmisjonsnettet ber Statnett om at den planlagte opprettelsen av vern for skogområdet langs Lysakerelven ikke legges nærmere enn 80 meter fra senter av Statnetts 300 kV transmisjonsnettledd Bærum-Smestad. Statnett har også fått konsesjon til en kraftledning på 420 kV fra Hamang til Smestad, som skal bygges som et kabelanlegg i grøft og tunnel. Tverrslag for tunnel og tilhørende anleggsområde blir ved Lysejordet og ligger inntil og delvis innenfor det foreslåtte verneområdet.

Statsforvalterens kommentar:

Statsforvalteren innledet dialog med prosjektansvarlige for Hamang-Smestad i april 2024 og har hatt jevnlig kommunikasjon gjennom hele verneprosessen så langt. Vi har derfor sett bort fra de konkrete merknadene i dette innspillet og forholder oss til den videre dialogen med prosjektet. Vi viser for øvrig til kap. 8.1 og 8.4.2.

Voll vel støtter i hovedsak arbeidet med verneplanen. Lysakerelva er en berikelse å oppleve så tett innpå bebyggelsen. Tilrettelegging av stier er enkelte steder krevende, men om man vil ha mest mulig urørt natur må man være tilbakeholdne med inngrep. De ber om at det gjøres vurderinger av de enkelte private eiendommene, og at det inngås individuelle avtaler om utnyttelse der privat eiendom inngår i vernesone.

Statsforvalterens kommentar:

Avveiningen mellom stier og naturverdiene er hensyntatt i forskriften og nærmere omtalt i kap. 8.2. Skog kan kun vernes dersom grunneier tilbyr areal til frivillig vern. Vi er kjent med at flere

private eiendommer har store naturverdier og har vært i kontakt med flere av de aktuelle grunneierne. Der vi har mottatt tilbud om vern er disse arealene inkludert i høringsforslaget.

10. Vedlegg

- Forslag til forskrift og kart for Lysakerdalen naturreservat, Oslo og Bærum kommuner